

ศูนย์การเรียนรู้ การเลี้ยงไก่ชน

(Traditional chicken rooster Learning Center)

ตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

แนะนำให้รู้จัก

ไก่ชนพื้นบ้าน

(Traditional chicken rooster Learning Center)

“พวกเอ็งมีอะไรดีนักหนาหรือ จิงพาให้ผู้คนหลงไหลได้ถึงเพียงนี้”

วิธีการดูลักษณะของไก่ชน “ดูดี ยิ่งมีชัย”

วิธีการดูเกล็ดแข้ง “ของดีอยู่ที่นี้”

เชิงไก่ชน “ลีลาแม่ไม้ไก่เชิง”

วิธีการเลี้ยงไก่สำหรับชน “เลี้ยงไก่ดี มีชัยไปกว่าครึ่ง”

มีการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ไก่ชนพื้นบ้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม

มีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ไก่ชนพื้นบ้าน

มีการจัดบันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการ

ศูนย์การเรียนรู้ การเลี้ยงไก่ชน

(Traditional chicken rooster Learning Center)

ตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ไก่ชนพื้นบ้าน

แม้จะไม่มีใครสามารถระบุเวลาที่แน่ชัดของต้นกำเนิดไก่ชนในประเทศไทยได้ แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บรรดาผู้ศึกษาดำเนินงานไก่ชนมักนำมาอ้างอยู่เสมอ คือภาพจิตรกรรมฝาผนังแสดงการเล่นชนไก่ของพระนเรศวรกับพระมหาอุปราชาที่เมืองหงสาวดี ฝีมือพระยาอนุศาสตร์จิตรกร (จัน จิตรกร) ภายในวิหารวัดสุวรรณดาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีคำบรรยายว่า "พระนเรศวรเมื่อยู่หงสาวดี เล่นพนันไก่กับมังสามเกลียด มังสามเกลียดก็ว่าไก่เชลยเก่ง พระนเรศวรตรัสตอบว่า ไก่เชลยตัวนี้จะพนันเอาเมืองกัน ต่างองค์ต่างไม่พอใจในคำตรัส พ.ศ. 2121 พระชันษา 23 ปี"

หากอ้างอิงตามข้อความดังกล่าวก็แสดงว่าคนไทยเลี้ยงและตีไก่ชนมาไม่น้อยกว่า 400 ปี ขณะที่ผู้รู้บางท่านเชื่อว่าน่าจะสืบย้อนไปได้ถึงสมัยสุโขทัยหรือศรีวิชัยเลยทีเดียว ส่วนประวัติศาสตร์ของชนชาติอื่นนั้นสามารถย้อนกลับไปถึงสมัยก่อนคริสตกาล ซึ่งถือว่าไก่ชนเป็นสัตว์ที่ควรเคารพนับถือ บันทึกของดิโอโดรัส ซิคูลัส นักประวัติศาสตร์ชาวกรีกระบุว่า ชาวซีเรียโบราณบูชาไก่ชนเยี่ยงเทพเจ้า ขณะที่ชาวกรีกและโรมันเชื่อมโยงไก่ชนกับเทพอพอลโล เมอร์คิวรีและมาร์ส

ทว่าหน้าประวัติศาสตร์กลับไม่เคยบันทึกถึงจุดเริ่มต้นในการนำไก่มาชนกันเป็นเกมกีฬา ได้แต่ประมาณว่าเมื่อ 3,000 ปี ล่วงมาแล้ว ในสมัยฟินีเซียน อิบรูและคานาไนต์ส การชนไก่ไม่เพียงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง แต่การเลี้ยงไก่เพื่อลงชิงชัยในสังเวียน ยังถือเป็นศิลปะประเภทหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการค้าขายไก่ชนอีกด้วย ล่วงมาถึง ยุคคริสตกาล จูเลียส ซีซาร์ ทรงชักนำให้ชาวโรมันสนุกรสนานกับกีฬาชนไก่และยังนำเข้าไปเผยแพร่ในเกาะอังกฤษ รวมทั้งประเทศในภาคพื้นยุโรปอย่างสเปน และฝรั่งเศสด้วย

"พวกเอ็งมีอะไรดีนักหนาหรือ จิงพาให้ผู้คนหลงใหลได้ถึงเพียงนี้" ผมตั้งคำถามกับเจ้าสัตว์ปีกนักสู้ผู้ตระหนงที่กำลังขยับปีกดอกโก่งคอคล้ายกำลังส่งเสียงขันกังวานบนปกหน้านิตยสารไก่ชนเล่มหนึ่ง หลังจากพลิกผ่านตา ผมก็ต้องประหลาดใจ เพราะบทความและโฆษณาในเล่มล้วนบ่งบอกความเป็นธุรกิจของวงการไก่ชนมากกว่าที่จะเป็นกิจกรรมเล็กๆ ในชุมชนทางไกลความเจริญเช่นในอดีต หน้าโฆษณา ลีลีเกือบทั้งหมดเป็นการเสนอขายลูกไก่ชนสายพันธุ์แชมป์ทั้งไทยแท้ ลูกผสมพม่า ลูกผสมเวียตนาม (ไซ่ง่อน) ของฟาร์มทั่วประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความชำนาญของแต่ละแห่ง

ไก่ชนได้เข้ามามีบทบาทในจังหวัดเพชรบุรีมานาน จากที่เล่าขานกันมานับตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ก็มีการเลี้ยงไก่ชนมาตั้งแต่ดั้งเดิมแล้ว ภายในตำบลนาพันสามก็เช่นกันได้มีการเลี้ยงไก่ชนกันอย่างแพร่หลาย การเลี้ยงเพื่อเพาะสายพันธุ์ขายเป็นอาชีพรายได้

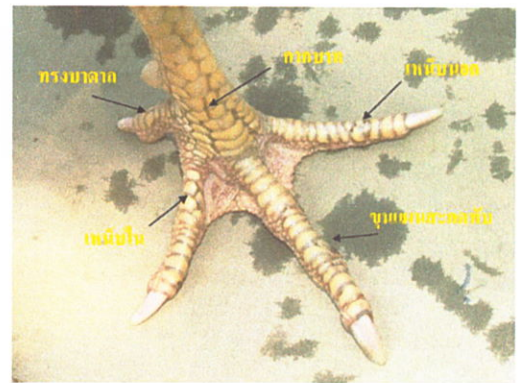
วิธีดูลักษณะไก่ชน

ตามปกติลักษณะ และบุคลิกเป็นสิ่งสำคัญไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ ไก่ชนตัวใดมีบุคลิกลักษณะดี ไก่ตัวนั้นก็มักจะเก่ง เป็นส่วนมาก การดูบุคลิกลักษณะไก่ชนที่เก่งมีส่วนประกอบหลายอย่าง

1. ใบหน้าเล็ก คางรัด
2. หงอน (หงอนบางกลางหงอนสูง) (หงอนหิน)
3. ปากเป็นร่องน้ำสองข้างลึก (ปากสี่เหลี่ยมกับขา)
4. นัยน์ตา ดำเล็ก ตาขาวมีสีขาว (ตาปลาหมอตาย) (หรือตาสีเหลี่ยมกับสร้อยคอ)
5. สีของขน
6. สร้อยคอต้องขาวติดต่อสร้อยขกลางหลัง
7. ปากใหญ่ยาว
8. คอใหญ่และกระดูกปล้องคอถี่ ๆ
9. หางยาวแข็ง
10. กระดูกหน้าอกใหญ่ ขาว
11. แข้งเล็ก แห้ง ร่องเกล็ดแข้งลึก และกลม เกล็ดแข้งใส เหมือนเล็บมือ
12. นิ้วเล็กยาว เล็บยาว
13. เม็ดข้าวสารนูนเวลาใช้มือลูบจะคายมือ
14. โคนหางใหญ่
15. อุ้งเท้าบาง แคร่หลังใหญ่
16. เส้นขาใหญ่

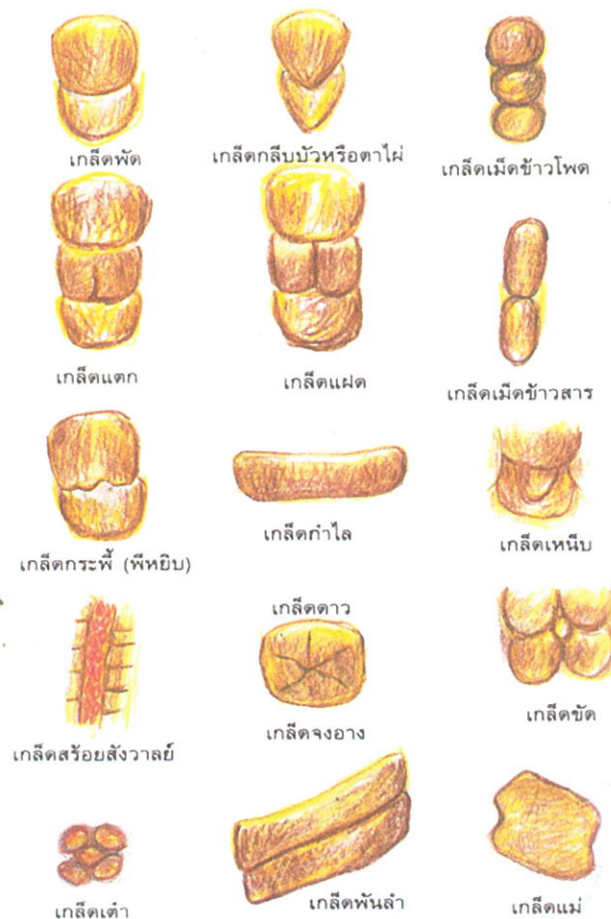
การดูเกล็ดแข็ง

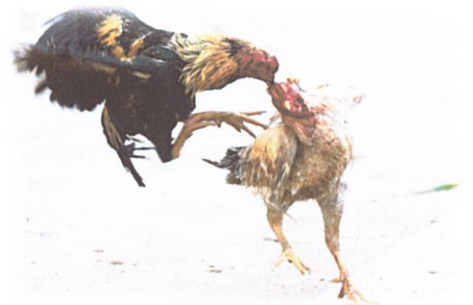
การดูเกล็ดแข็งก็เหมือนการดูลายมือคน เกล็ดแข็งตามตัวอย่างนี้ มิใช่ว่าไก่ที่มีแข้งแบบนี้แล้วจะไม่แพ้ใคร ลักษณะของการแพ้ชนะมีอยู่หลายวิธี คือ

๑. ไก่ไม่สมบูรณ์หมายถึง เจ็บป่วยโดยที่เราไม่รู้ เรานำไปชนก็มักจะแพ้
๒. เปรียบเทียบเปรียบคู่ต่อสู้ คือเล็กกว่าบ้าง ต่ำกว่าบ้างเป็นเหตุทำให้แพ้ได้
๓. ผิดเชิง ไก่บางตัวชอบตีไก่ตั้ง เวลาชนไปเจอไก่ลงตีไม่ได้ก็แพ้ได้เหมือนกัน

เพราะฉะนั้นการดูเกล็ดแข็งจึงจำเป็นที่เราจะต้องรู้ไว้บ้าง แข็งตามตัวอย่างนี้เป็นส่วน ประกอบเวลาท่านจะไปหาไก่ถ้ามีเกล็ดแบบนี้แล้ว ท่านทดลองปล้ำดูพอใจแล้วค่อยเอา ถ้าไก่สมบูรณ์ ชนไม่เสียเปรียบ รับรองว่าชนะมากกว่าแพ้ แต่ว่ารู้สึกว่าจะหายากสักหน่อย

เชิงไก่ชน

๑. เชิงสาด ตีคู่ต่อสู้โดยไม่ต้องจิกหรือที่เรียกว่าสาดแข่งเปล่า
 ๒. เชิงเท้าบ่า เอาไหล่ชนกันแล้วยัดคอไปจิกบ่าคู่ต่อสู้แล้วตีเข้าท้องหรือหน้าอก
 ๓. เชิงลง มุดต่ำจิกขาจิกข้าง พอคู่ต่อสู้ไหลลดโคตขึ้นตี
 ๔. เชิงมัด มุดเข้าปาก โผล่ไปจิกหัว หู หรือสร้อย แล้วตีเข้าหัว คอ หรือตะโพก
 ๕. เชิงบน ใช้ออกซี่พาด กด ล็อค ทับ กอด ให้คู่ต่อสู้หลงตีตัวเอง เมื่อได้ทีจะจิกหู ด้านนอก หูใน หรือสร้อยแล้วตีเข้าท้ายทอย
 ๖. เชิงมั่วล่อ หลอกคู่ต่อสู้วิ่งตาม พอได้ทีตีสวนกลับ
 ๗. เชิงตั้ง ยืนตั้งได้ จิกสูงแล้วบินตี(เชิงนี้เสียเปรียบเชิงอื่น)
 ๘. เชิงลายซึกลิ้ม เอาหัวชนคอกชนคางคู่ต่อสู้ ลอกให้อีกฝ่ายกดลงแล้วชักหัวออก พอคู่ต่อสู้พลาดก็จิกหัวตี
- ไก่เชิงนี้เป็นตัวปราบไก่เชิงบนที่จิกกัดทับแล้วไม่ตี ในจำนวน ๘ เพลงทำนองนี้ แบ่งแยกได้อีก ๑๕ กระบวนยุทธ คือ
- เชิงเท้าบ่า แยกเป็น เท้าตีตัว เท้าจิกหลังกระบุงน้ำมัน
 - เชิงหน้าตรง แยกเป็น ตีหน้ากระเพาะ หน้าคอ หน้าหงอน
 - เชิงมัด แยกเป็น มัดโคนปีก มัดปลายปีก
 - เชิงลง แยกเป็น มุดลงจิกขาหลังชูก้อน ลงลอดทะเลหลัง
 - เชิงบน แยกเป็น ชี ทับ กอด ล็อก มัด

ลีลาแม่ไม้เชิงไก่

ไก่เชิงจะแบ่งตามเพลงหรือเชิงที่ได้หลายลีลา บางตัวก็ตีได้เชิงเดียว บางตัวก็ตีได้หลายเชิง ซึ่งอย่างหลังเป็นสิ่งที่นักเลงไก่ต้องการมากที่สุดเพราะถือว่าครบเครื่อง กระบวนแม่ไม้ของไก่เชิงอย่างกว้างๆ ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

ไก่เชิงชนสองคอ ลักษณะเป็นไก่ที่เดินเร็วกว่าคู่ต่อสู้ เป็นไก่เชิงบนจัดและยังเป็นตัวที่นักจะพบว่ามันจะเข้ากอด กด ชี บด ชี ล็อก มัด ท้าวบ่า มั่วล่อ ลงจิกขาลอดทะเลหาง ยิงมันไปเจอคู่ต่อสู้ขึ้นพิงแปะหน้า ยืนดินแน่นขาดายหรือซ้ำ จะเสียเหลี่ยมแพ้ยตัวเองเพราะเดินไม่ทัน เพราะมันจะถูกไก่เชิงชนสองคอ กด ชี เอาอกทับไหล่คู่ต่อสู้อย่างเหนียวแน่น ขาเดินไวแน่นเพื่อเข้าท้ายและหลังคู่ต่อสู้ และหากมันสูงกว่าคู่ต่อสู้ก็ยิ่งเป็นต่อมากขึ้น ข้อเสียเปรียบก็มี คือ หากพบคู่ต่อสู้ที่เชิงเดียวกัน และดันเตี้ยกว่าคู่ต่อสู้ ความพลิกผันก็มีได้ เพราะไม่รู้จักหลบชูกปีกคู่ต่อสู้

ไก่เชิงสองคอสองปีก เป็นไก่เชิงที่มีเทคนิคสูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง เป็นการพัฒนามาจากเชิงชนสองคอ แต่ฉลาดขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง มีลีลาจุกจิกแพรวพราวและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เมื่อเกิดเสียท่ามันจะปรับเปลี่ยนแม่ไม้กระบวนท่าเสีย

ใหม่ โดยออกลีลาเชิงล่างมุด ล็อก มัดปีก ขึงถ้ามันเดินไม่ทันคู่ต่อสู้จะรีบมุดเข้าปีกทำเชิงรัดมัดเพื่อให้คู่ต่อสู้อ่อนล้าเร็ว
ยิ่งขึ้น และมันจะเป็นผู้ชนะในที่สุด

ไก่เชิงสองคอ สองปีก สองขา เป็นไก่เชิงสุดขูดที่บรรดาเซียนขึ้นชอบ ซึ่งพัฒนามาจาก ๒ ประเภทแรก แต่มีอาวุธหนักคือ
แข้งและมีแรงที่ติด ลักษณะของไก่ประเภทนี้เป็นไก่เชิงลงลวดทะรุด ทำให้คู่ต่อสู้ขาอ่อนและหมดแรง สำหรับไก่เชิงที่มี
ลักษณะไก่ชี่ คือต้องเดินเร็วแบบแรมโบ้ไล่บดขยี้ชนิดถึงลูกถึงคน พอจะแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภทดังนี้ ไก่ชี่เดินใน หัวตั้ง
ตรงแบบ ๙๐ องศา เดินในเหนียวแน่นเกราะเกี้ยวดี และยังเป็นไก่ที่ปากไวหรือที่เรียกว่า ปากตึง ตีนตึง แต่นั่นหมายถึง
เมื่อเจอไก่ขึ้น แต่ถ้าไปเจอไก่พม่าที่อาศัยการตีแบบสาด ตีเร็ว มีความคล่องตัวสูง หรือไก่ที่เชิงเดียวกันก็จะลำบากในการ
เกราะเกี้ยว หัวสูงก็จะหลุดง่ายก็มีสิทธิ์แพ้ได้เหมือนกัน ขึงไปเจอไก่สองปีกจัด ๆ ดีสวาบ แรง มีเปอร์เซ็นต์แพ้ได้สูงมากไป
อีก

ไก่ชี่หัวลึก โดยหัวจะเฉียงเป็นมุม ๔๕ องศา ลักษณะเข้ากอด โคนคอเหนียวแน่น เชิงชนจะมีภาษีดีกว่าเชิงชี่ใน ไก่ลักษณะ
นี้จะทำเชิงรุกโคนคอ เอี้ยวมาหาหัวนอกหรือหูใน แต่แต่งตัวทำเชิงช้ากว่าจะดีได้ แต่ปลอดภัยเมื่อเจอไก่พม่าที่ฝืนใจจัด แต่ถ้า
เจอไก่ประเภทไก่ปีก มุด มัด หรือไก่เดินใน กอดเกี้ยวก็เสี่ยงหน่อย เว้นแต่ว่ามันมีลำหักลำโค่นหนักก็พลิกกลับมาชนะได้

ไก่ชี่ล็อก กดโคนคอและหัว ถือเป็นไก่ชี่ที่เขี่ยมที่สุด ไก่ฝืนใจจัดอย่างไก่พม่าก็อ่อนใจ เพราะจะขยับและถอยไม่หยุดเพราะถูก
กดโคนคอ ครั้นไปเจอกับไก่ชี่ด้วยกันก็จะได้เปรียบเชิง แต่ถ้าไปเจอไก่เชิงที่ตีเจ็บก็ต้องวัดว่าใครตีเจ็บมากกว่ากัน ไก่ชี่ดี
จะต้องถนัดทั้งซ้ายและขวาพร้อมกับกอดเหนียวแน่น ขึงรูปร่างไม่เสียเปรียบก็ยากที่คู่ต่อสู้จะตีหัวได้ในทางตรงข้ามมัน
พยายามจับคู่ต่อสู้จนได้

ไก่ประเภทนี้จะเป็นไก่ฉลาดเดินดี คือ หลายจังหวะ มันจะประคองหัวคู่ต่อสู้ตลอดเวลา เรียกว่า กอดประคอง คู่ต่อสู้เดินช้า
มันจะเดินช้าไปด้วย ไก่บางตัวเจอคู่ต่อสู้เดินช้าแต่มันไม่เดินช้าด้วย เอาไวลูกเดียว ทำให้หลุดได้ง่ายและพลาดง่ายอีกด้วย
แบบนี้เรียกว่าเดินจังหวะเดียว

ไก่เชิงมัดสองปีก จะมีลักษณะมุดหัวซุกเข้าไปใต้ปีกของคู่ต่อสู้ได้ทั้งซ้ายและขวา และโผล่หัวออกมาทางโคนปีกหรือทาง
กลางปีกของคู่ต่อสู้ แล้วขีดหัวไปจิกคู่ต่อสู้ ดึงหรือกอดแล้วตี โดยคู่ต่อสู้จะไม่มีโอกาสได้จิกตีมันเลย ส่วนมากมันจะจิกตีหัว
และหลังคู่ต่อสู้ ไก่เชิงมัดมีอยู่ ๓ แบบได้แก่ มัดโคนปีก มัด ๗ เส้น มัดปลายปีก

ไก่เชิงมัด จะต้องเป็นไก่เดินเร็ว ถ้าเดินช้าความเก่งจะน้อยลง หากไปเจอคู่ต่อสู้ที่เดินเร็วกว่ามัดลำบาก ไก่มัดดีจะต้อง
เดินเร็ว หัวไวหลบเข้าปีกซ้ายขวาได้คล่อง โดยคู่ต่อสู้ังไม่รู้ทาง และที่แน่นอนไก่เชิงมัดจะต้องอยู่ข้างคู่ต่อสู้ตลอดเวลาได้
ตีหัวตลอดในลักษณะดีสวาบและทุบหลังเป็นหลัก สลับกับการตีสีข้างและปั่นขา ขึงไก่มัดเก่งๆเมื่อหัวเข้าปีกได้มันจะรีบบิด
คอซ้ายและขวาโดยเร็วพร้อมเอาอกดันสีข้างคู่ต่อสู้ แล้วเอาหลังหรือไหล่ดันกระทุ้งคู่ต่อสู้โดยเร็วคู่ต่อสู้จะอ่อนลงเรื่อยๆ ไก่
มัดจะหมดท่าไม่ได้เรื่องก็เมื่อไม่สามารถตีถูกคู่ต่อสู้ได้นั่นเอง

ไก่อลง เป็นไก่ที่เข้าเชิงชนแล้วก้มหัวต่ำ หัวของมันจะอยู่ในระดับหน้าคอ หน้ากระเพาะ และต่ำกว่า เช่น หัวต่ำ ไม่เดินแต่
เบียดติดโดยแอบแนบหัวของมันหน้าคอคู่ต่อสู้บ้าง หน้ากระเพาะบ้าง หรือที่โคนคอ ซุกปีกแอบอยู่ใต้อก เมื่อคู่ต่อสู้เผลอก็
จะรีบตีแล้วรีบแอบจนคู่ต่อสู้เพิกเฉยหมดปัญหามันจึงจะออกมาตีคู่ต่อสู้ มีบางตัวหัวต่ำเดินไม่หยุด เช่นหมุดเข้าปีกออกมาตีคู่
ต่อสู้ มุดแบกขาโผล่ออกมาแล้วมุดตัวมาตี ลีลาไก่จำพวกนี้เรียกว่า เชิงเล็ดลอด ชุ่มช่อน ลักตี ขโมยตี ไก่ลงลวดทะลุดังนี้
ยังแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท (จากพอใช้ไปถึงดีมาก) คือ ลงทะลุดทาง ลงจัด ลงฉีกขา

ลูกตีและความหมาย

ลูกตี	ความหมาย	ลูกตี	ความหมาย
เหยี่ยวถลาลม	บินลอยตัวแล้วพาดข้างลง	ข่มพสุธา	ชี้ทับ
ข่มทั้งตัวแล้วตี พับ แผ่นฟ้า	มัดข้าวปึก แล้วตีรวบตัว	พันแสงหน้า	ตีคว่แตกหรือยุบ
กระยางกินปลา	เท้าบ่า ยึดคอไปจิกตีหลัง	กระส่างมหอย	ลงจิกขา
ควงส่วาน	กอด ล็อกคอให้คู่ต่อสู้วิ่งวน	กุมภกรรณพุงหอก	แทงเข้าหน้าอก
หาวเป็นดาวเป็นเดือน	ตีเข้าคอเชือดจนอ้าปาก	ลักกินขโมยกิน	ลงซุ่มได้ทีแล้วโผล่ขึ้นมาตี
ม้วนธรณี	ตีปากล่างหัก หรือพับเข้าในปาก	พับเสื่อ	มัดปลายปึก แล้วตีรวบเข้าหัว เข้าตัว
แผ่ธรณี	ตีรวบเท้าเข้าอก ล้มทาบพื้นปึก กางออก	กกไข่	ตีตัวทรุด ขอบีกรอมแต่ยังไม่ล้ม
หักเหลี่ยมอินทรี	ตีเข้าปากบน ปากหรือดั่งหัก	ตีตัดดอกไม้	ตีข้างกกหู
จูงควายเทียมแอก	จิกหัวตึงแล้วตี	ส่งแขก	หรือไล่กบ ตีหัวพุงไปข้างหน้า
แม่โค	ตีหัวทิ่มพื้นยกไม้ขึ้น	ผีพุ่งไต้	ตีหักทะลึ่งพรวดพราดบินออกนอก สังเวียน
ชี้หักใน	ตีหัก แสดงอาการแบบเบ่งอิ	ลักกระหม่อม	แทงบนหัวท้ายหงอน
จูนางเข้าห้อง	จิกหงอนแล้วไล่ตี	ลมสลาดัน	ตีหักแล้วหมุน
ต่อหางเป็ย	ตีหัวจนชนหัวลูกชน	คลื่นไต้หน้า	จิกไต่อกหรือไต่ปึก
ดัดตะเกียง	ตีตาดัด มีด	ปากถึงดินถึง	จิกแล้วตีเลย
ถล่มกองบัญชาการ	ตีหัวอย่างเดี๋ยวจนหัวบวม หัวแตก	ขอมดำดิน	มุดวิ่งหนีหรือซุกหัว
หนูไต่ราว	จิกหูในตี	กวางเหยี่ยวหลัง	จิกหูนอกตึงให้หันหน้ากลับแล้วตี
กระหังติดปีก	ตีหัก กระโดดบินในสังเวียน	เจ้าเมืองแผ่อำนาจ	เตะสาดแข่งเปล่า
ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย	ตีซ้ำติด ๆ กัน	ตีหัวเข้าบ้าน	ตีแล้วแอบซุก ได้จังหวะจึงขึ้นมาตีใหม่
ประสาธน์	ต่างจิกแล้วบินขึ้นตีพร้อมกัน		

๑. ประคุดหางดำ มีลักษณะเด่นที่สังเกตได้ดังนี้

ปาก สีดำ (ห้ามปากแดงหรือขาว) ปากจะต้องอูมใหญ่ โคนปากใหญ่คล้ายนกแก้ว ปากบนจะมีร่องน้ำ ๒ ข้างระหว่างร่องน้ำจะเป็นสันราง ตา ตาขาวหรือตาสีน้ำขาว หรือตาที่นัยเลงไก่เรียกว่า ตาปลาหมอตาย หงอน เป็น หงอนหิน จะไม่มี จักเลย สร้อยคอ สีประคุดขาวประป่า ปีก จะใหญ่และยาว สร้อยปีก สีประคุด ระบายประกัน ขนลำตัว ปีก และหางพัด มีสีดำ หางกะลวย สีดำ แข้ง เล็ก เดือย ทุกอย่างสีดำ ตัวผู้กับตัวเมียไม่เหมือนกัน มีแตกต่างกันที่ตัวเมียไม่มี สร้อย ประคุดดำ ปากดำ แข้งดำ ตาดำ (ถ้าหนังดำเรียก แสมดำ) ถ้าเป็นสีประคุดอ่อนๆ และมีสีออกไปทางแดง เรียกว่า ประคุดแดง ถ้าตั้งแต่โคนขนจนถึงกลางของขนสร้อยคอสร้อยหลังเป็นสีขาวต่อจากนั้นจึงเป็นสีประคุด โดยอาจมองเห็นสีขาว ได้เลย หรืออาจต้องเปิดขนจึงจะเห็น สีขาว หรือขนสร้อยบางเส้นอาจเป็นสีขาวทั้งเส้น เรียก ประคุดเลา ไก่ประคุดเลา ประคุดแดง ต้องมีหางขาวจึงจะสวย ถ้าตรงกลางสร้อยคอ สร้อยหลังเป็นสีเขียว แต่ตรง ขอบของขนและตรงปลายขนเป็นสีประคุด เรียกเขียวประคุด หรือประคุดเขียว

๒. เหลืองหางขาว มีลักษณะเด่นๆ พอที่จะสังเกตได้ดังนี้

สี ออกเหมือนดอกโสน ขาวอมแดง ขาวอมเหลือง ปาก ปากใหญ่ขาว คือ ปากสีขาวอมเหลืองหรือสี งาม้าง ปากขาวอวบใหญ่คล้ายกับปากนกแก้ว มีร่องน้ำเห็นได้อย่างชัดเจน ตรงกลางขนเป็นสันราง ตา ตาขาวจะมีเส้นสี แดงๆ เรียกว่าตาเพชร ตาเป็นลักษณะตาเหยี่ยว หัวตาแหลม ตาดำคว่ำ เล็กหรือ รอบตาดำสีขาวอมเหลือง หาง ขนหางกระ รวยมีสีขาว พุงออกขาวมองเห็นได้เด่นชัด ถ้าขี้ขาวและขาวมากๆ จะดีมาก ขนหางควรพุงตรงและยาว ปลายหางโค้งตก ลงเพียงเล็กน้อย

ขาแข้งและเดือย มีสีขาวอมเหลือง เป็นสีเดียวกับปาก เกล็ดมีลักษณะแข็งและหนาแน่นเรียบ เดือยใหญ่แข็งแรง นิ้วขาว เล็บสีขาวอมเหลืองทุกเล็บ ไม่มีสีอื่นๆปนเลย หงอน ด้านบนของหงอนจะบาง เรียบ ปลายหงอนขาวเลยตา โคนหงอนที่ ติดกับหนังศีรษะหนาแน่น อาจมีลักษณะเป็นหงอนแฉ่ หงอนหิน หงอนบายศรี ตุ่มหู จะมีสีแดงสีเดียวกับหงอน ไม่มีสีขาว เลย ตุ่มหูมีขนาดเล็ก รัศรับกับใบหน้า ไม่หย่อนยาน เหนียง เล็ก รัศติดกับคาง ไม่ยานหรือไม่มีเหนียง รูปหน้า เล็ก แหลม ขาว มีเนื้อแน่น ผิวหน้าเรียบเป็นมัน กะโหลกศีรษะหนาและยาว ออกอกไก่จะแน่นกลม มีเนื้อเต็ม กระดูกอกหนา ขาว และตรง หลัง เป็นแผ่นกว้าง มีกล้ามเนื้อมาก มองดูแล้วเรียบตรง ไม่โค้งนูน ไหล่ ตั้ง ยกตรง มีความกว้างพอสมควร คอ ขาว ใหญ่ กระดูกข้อถี่ บั้นขา จะใหญ่แข็งแรง มีเนื้อมาก กล้ามเนื้อแน่น สร้อยคอ เหลือง หรือเหลืองแกมส้ม สร้อยคอ ขาวต่อกับสร้อยหลัง สร้อยหลัง เป็นสีเดียวกับสร้อยคอ ควรเรียงกันเต็มแผ่นหลัง เริ่มตั้งแต่โคนคอจนถึงโคนหาง เส้นขน ละเอียดขาวเป็นระย้า สร้อยปีก สีเดียวกับสร้อยคอ เรียงกันแน่นเต็มบริเวณหัวปีกจนถึงปีกชัย มองดูเป็นแผ่น

๓. สีเขียว หรือ เขียวเลา

ลักษณะโดดเด่นโดยส่วนรวมก็คือ มีสีขาวปนนิดๆ คล้ายประคุดเลา เช่น ปาก กกปาก แข้ง เรียกว่าเขียว เลา สีตัว ดำอมเขียว หรือน้ำเงิน สร้อย โคนสร้อยขาว ปลายสร้อยเขียว ขนปีก สีขาวปนดำ เช่น ขนขาเป็นบางส่วน ขา ทั้งเส้น ดำทั้งเส้น แต่ควรจะมีขาวสลับดำ หางกระสวย ขาว อาจจะมีสีขนสีขาวสัก ๓-๕ เส้น เดือย ใหญ่ ท้อง แข้ง ส่วนไก่ตัวไหนที่มีขนตามตัวสีดำ สร้อยคอเขียว สร้อยหลังเขียว ปากขาว แข้งขาว หางขาว เรียก เขียวพาลี ถ้าขน ตามลำตัวดำ สร้อยหลังเขียว สร้อยคอเขียว แต่ที่ขอบตอนปลายของสร้อยคอมีสีเหลืองทอง เรียก เขียวสร้อยทอง

๔. สีกวด มีลักษณะเหมือนสีนกกรด คือ

สีจะออกแดง ปีกแดง ลำตัวจะออกสี โกงไก่ ปาก ขาวใหญ่ หางขาวต้องเป็นสีขาวสนิท ถ้าก้านหางแดง หางต้องดำสนิท ไม่มีขาวปน

๕. สีเทา

ลักษณะโดดเด่น ที่สังเกตได้ คือ ขนตามตัวเป็นสีเทา อาจแซมเกือบดำ หรือเทาจางๆเกือบขาว สร้อยคอ สีเทา หรือ อาจจะเป็นสีเดียวกันกับสีตัว แต่อาจจะเข้มกว่า หรือจางกว่าสีตัวก็ได้ ขนปีก ตามปกติจะเป็นสีเทา หรืออาจเป็นสีเดียวกับตัว แต่อาจเข้มกว่า หรือจางกว่าสีตัวก็ได้ ขนหาง สีเทา อาจเป็นสีเดียวกับตัว หรืออาจเป็นสีแซมเกือบดำ หรือดำสนิท หรือสีจางเกือบขาว หรือขาวก็เคยพบ ถ้า สร้อยหลังสีเหลืองเรียวเทาทอง หรือสร้อยหลัง สีประดู่ ลำปากสีประดู่เรียกเทาประดู่ สร้อยหลังสีประดู่แดงหรือทับทิม ลำปากออกสีทับทิมแดงแซมเรียกเทาแดง ,เทาทองแดง ถ้าสร้อยหลังมีสีเขียวแซมหรือเขียวๆ เทาๆเรียกเทาดำ

๖. สีลาย

สีออกลายเหมือนนกกาเหว่า แต่ต้องเป็นลายปนเหลือง ปากขาวหนาใหญ่ หางขาวไม่มีปนดำ ข้างขาวปนเหลือง เดือยใหญ่

๗. สีดำ

ไก่สีดำหมายถึงไก่ที่ไม่มีสีอะไรมาเจือปน สีต้องดำสนิท ปากใหญ่หนาดำสนิท ตาแดงเหมือนเหยี่ยว หรือเหมือนนกกรด หางดำไม่มีขาวปน เดือยใหญ่และดำ ข้างดำข้างไม่เขียว

๘. ต่างน้ำดอกไม้ หรือไก่ต่าง

สีออกเหลืองปนขาวเป็นจุด หรือมีสีดำแซม สร้อย สีเหลืองปนขาว ขนปีก สีขาวสลับกับดำ สีตัว สีขาวสลับดำ หางกระสวย สีขาวสลับดำ สีหาง สีขาวสนิท หางพัด สีขาวสลับดำ ข้าง ขาวปนเหลือง เล็บ ขาว หรือขาวสลับดำ ปาก สีขาวเหลือง เดือย ใหญ่

วิธีการเลี้ยงไก่สำหรับชน

การเลี้ยงไก่สำหรับชนนั้น มีหลายอย่างหลายชนิดแล้วแต่ครูบาอาจารย์ใดจะสั่งสอนมา แต่ที่เจ้านายกล่าวนี้เป็นที่นิยมมากที่สุด ระยะเวลาปล้ำและทำตัวไก่หนุ่มไก่หนุ่มที่จะเริ่มเลี้ยงครั้งแรก ต้องลงขมิ้นให้ทั่วทั้งตัวเสียก่อน เพื่อสะดวกในการอาบน้ำ และป้องกันโรคได้อีกด้วย

ก. เริ่มอาบน้ำเวลาเช้าทุกวัน ควรใช้ผ้าประคบหน้าทุกครั้งที่มีการอาบน้ำ ลงกระเบื้อง เนื้อตัวบาง ๆ แล้วลงขมิ้นตามเนื้อบาง ๆ แล้วนำไปผึ่งแดด พอรู้ว่าหอบก็นำไก่เข้าร่ม อย่าให้กินน้ำจนกว่าจะหายหอบจึงจะให้กินน้ำได้ไก่ผอมไม่ควรผึ่งแดดให้มากเพราะจะทำให้ผอมมากไปอีก ถ้าอ้วนเกินไปต้องผึ่งแดดให้มากสักหน่อย เพราะจะทำให้ไขมันลดลงได้ ควรคุมให้น้ำทุกครั้งที่มีการซ้อม และการเลี้ยงทุกวันตอนเช้า

ข. อาบน้ำประมาณ 7 วัน แล้วจึงเริ่มซ้อมครั้งแรกสัก 2 ยก ๆ ละไม่เกิน 12 นาที ซ้อมสัก 3 ครั้ง ครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 ซ้อมยกละ 15 นาที รวมแล้วให้ได้ 6 ยก ระยะเวลาปล้ำแต่ละครั้งควรมีเวลาห่างกันประมาณ 10 -15 วันพอครบกำหนดแล้วต้องถ่ายยาตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว

การซ้อมไก่ (การปล้ำ)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ไก่ได้ออกกำลังกาย ฝึกชั้นเชิงการชน อดความอด ความอดทน เมื่อถูกตี อดความแข็งแรงของร่างกาย ดูน้ำใจ ลูกล่อ ลูกชน การซ้อมไก่นี้ ควรจะทำเมื่อไก่มีอายุ ๑๐ เดือนขึ้นไป ถ้าอายุน้อยเกินไป ยังไม่แกร่ง แข็งช้งอ่อน หากถูกคู่ต่อสู้ทำเอามาก ๆ จะเหยงกลายเป็นไก่ไม่สู้ ชี้แพ้ได้ และคู่ปล้ำครั้งแรกต้องเป็นไก่แข็งแรงน้อยกว่าเล็กน้อยหรืออาจจะเล็กกว่าเพื่อจะล่อให้ไก่หลักมีกำลังใจไว้ชั้นหนึ่งก่อนเมื่อกำลังใจดีแล้วค่อย ๆ ไล่ชั้นซ้อมปล้ำกับไก่ที่มีระดับขึ้นไปการเอาไก่คู่ซ้อมที่มีฝีมือเหนือกว่าโดยทันทีบางครั้งอาจถูกคู่ซ้อมปล้ำตีเอาอย่างแรงเป็นเหตุให้ไก่ขาดกลายเป็นไก่ไม่สู้หรือเสียไก่ได้ในการซ้อมปล้ำนี้ควรสลับซ้อมกันทั้งไก่เชิงล่างเชิงบนเสมอเพื่อให้เกิดความชำนาญ

วิธีการ

อาบน้ำหรือกราดน้ำให้ไก่ทั่วตัว แต่อย่าให้ตัวเปียกมากให้ไก่กินข้าวสุกบดประมาณ ๓-๔ ก้อน พันตอสวมนมเดือย ซ้อมเป็นอันหรือยก ๑-๒ ยก ๆ ละประมาณ ๒๐-๒๕ นาที ครั้งแรก ๆ อย่าให้นานเกินไป อาจไม่ต้องครบอัน ถ้าเห็นไก่ถูกตีถูกเตะหนักมาก ก็ควรจะรีบแยกออกก่อน การซ้อมครั้งต่อไปจึงค่อยเติมยก ขณะเดียวกันต้องคอยสังเกตเชิงการต่อสู้ ดูท่าหักลำคอ ไหวพริบ ความว่องไว สรุปความสามารถว่ามีความดีจุดอ่อนอย่างไร การซ้อมแต่ละครั้งไหวพริบดีขึ้นหรือเลวลง การซ้อมไก่ ควรจะทำเดือนหนึ่งเพียง ๒ ครั้ง หลังซ้อมทุกครั้งต้องตรวจดูเนื้อตัวให้ทั่ว อาจมีบาดแผลต้องรีบรักษาให้หายโดยเร็ว อย่าทิ้งไว้ให้หายเอง การซ้อมใหม่จะต้องให้ร่างกายสมบูรณ์เสียก่อน เมื่อเห็นว่าไก่มีแววเป็นไก่เก่งใช้ได้ คือมีชั้นเชิงดี เดินดี ตีแม่น ตีเจ็บปวด แข็งแรง อดทน ใจสู้ ไม่เหนียวหอบง่ายก็คัดเข้าเลี้ยงได้เลย ส่วนไก่เดาะ ก็คัดออกไป

การล่อไก่

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ไก่ได้ออกกำลังกาย มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง กล้ามเนื้อทุกส่วนแข็งแรง การล่อจะเป็นการฝึกให้ไก่ออกกำลังกายโดยการวิ่ง กระโดด และบิน ซึ่งการล่อไอนี้จะทำหลังจากที่ผ่านการลงนามมาแล้ว ส่วนมากจะทำการ ล่อในช่วงเช้า การล่อไ้อมีหลายวิธีดังนี้

ล่อให้วิ่งสุ่ม (ฝึกกำลังขา)

ใช้สุ่มตาดี ๒ ใบครอบซ้อนกัน ด้านในครอบไก่ล่อวิ่งไว้ในสุ่ม ปลอ่ยให้ไก่ซ้อมไล่จิกอยู่นอกสุ่ม และวิ่งเลาะไปรอบ ๆ สุ่ม คอยจับเวลาประมาณ ๒๐-๓๐ นาที ถ้าไก่ซ้อมไม่ขากวิ่ง อาจช่วยให้ดูจนวิ่งไล่ หรือให้คนเข้าไปจับไก่ล่อในสุ่มให้ไก่ซ้อมวิ่งเลาะไล่ดี การฝึกหรือออกกำลังกายวิธีนี้ ส่วนใหญ่จะทำหลังการล่อไก่มาแล้ว เป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ฝึกสายตาคความไว ความคล่องตัว ความฉลาดและไหวพริบในการหาวิธีตีไก่ที่อยู่สุ่มให้ได้ หากไม่ใช้สุ่ม อาจเปลี่ยนเป็นตาข่ายกันระหว่างไก่ สองตัวแทน

ล่อให้วิ่งทางตรง (ฝึกกำลังขา)

ให้นำไก่ไปที่โล่ง หรือสนามหญ้า เอาไก่ล่อใส่กระเป๋าล่อ ล่อให้ไก่ฝึกดี เจ้าของจะพาไก่ล่อที่วิ่งทางตรง ไก่ฝึกจะวิ่งไล่ตามต่อไป ถ้าเคยชินแล้วอาจไม่ต้องใช้ไก่ล่อ เจ้าของไก่ออกวิ่ง ไก่จะวิ่งไล่ตามเอง ใช้เวลาประมาณ ๒๐ นาที ควรวิ่งในตอนเช้าเป็นประจำ เช้ามืดเวลา ๐๖.๓๐ - ๐๘.๐๐ น.

การฝึกโยนเบาะ

วัตถุประสงค์

เพื่อฝึกให้ไก่ได้ออกกำลังปีก กำลังขา จะทำให้ปีกแข็งแรง บินดี เดินดี ตีแมน วิธินี้ใช้กับไก่แปะหน้าตี เกี้ยวหัวตี ตีเท้าบ้า จะได้ผลดี ส่วนไก่เชิงขี้ ล้อค มัด ม้าล่อ วิ่งชน จะไม่ค่อยดี

วิธีการ

วางเบาะ หรือฟูก ผู้ฝึกนั่งบนเก้าอี้ หายมือซ้ายแบมือพุงหน้าอกไก่ มือขวาคว้า จับโคนหางไก่ไว้ จังหวะแรกมือซ้ายดันหน้าอกไก่โยนลอยขึ้นพร้อมมือขวากดหางไก่ลง ไก่จะลอยตัวขึ้นพร้อมกางปีกพุงตัว ซอยขาเพื่อเตรียมขึ้น ทำซ้ำเช่นนี้ติดต่อกันวันแรก ๒๐ ครั้ง วันต่อไปเพิ่มขึ้นอีกทุก ๑๐ ครั้งไปเรื่อย ๆ จนถึง ๑๐๐ ครั้ง ถ้าเห็นว่าไก่เหนื่อยก็ให้ขึ้นวันละ ๑๐๐ ครั้งตลอดไป

การกราดน้ำไก่ หรืออาบน้ำไก่

วัตถุประสงค์

การกราดน้ำไก่หรืออาบน้ำไก่ มีข้อดีหลายอย่าง เช่น กราดน้ำก่อนปล้ำทำให้ไก่เหนื่อยและหอบซ้า เป็นการนวดกล้ามเนื้อไก่ เป็นการฝึกไก่ให้เชื่องใกล้ชิดกับผู้เลี้ยง เป็นการทำความสะอาดตัวไก่พร้อมทั้งกำจัดพยาธิภายนอกไก่ และเป็นการตรวจเช็คความสมบูรณ์ของไก่ (ตรวจร่างกาย) เป็นต้น

วิธีการ

การกราดน้ำไก่หรืออาบน้ำไก่มีสองอย่าง คือ อาบน้ำธรรมดาและอาบน้ำอุ่นหรือน้ำต้มสมุนไพร ในเดือนแรก ที่เริ่มฝึกไก่ การอาบน้ำจะต้องค่อยๆ ทำ เพราะธรรมชาติของไก่เป็นสัตว์ที่ไม่ค่อยชอบน้ำ เวลาที่ควรอาบน้ำในระยะแรก คือ ตั้งแต่เช้าเวลา ๘.๐๐-๙.๐๐ น. ก่อนซ้อมปล้ำ หรือหลังจากออกกำลังกายมาแล้ว โดยใช้ผ้าขนหนูหรือผ้าสะอาด ชุบน้ำ แล้วนำไปลูบตามตัวไก่เบา ๆ ให้เปียกชุ่มทั้งตัว โดยเฉพาะบริเวณที่จุดต้องนวด เช่น ลำคอ หน้า หัว กล้ามเนื้อที่ขา ไตปีก และหน้าอก เสร็จแล้วบิดผ้าให้แห้งเช็ดตามขน (ห้ามลูบทวนขน) จนแห้งพอสมควรก็เป็นอันเสร็จ การอาบน้ำไก่นั้น ต้องไม่อาบในเวลาที่ฝนตก ในเวลาที่อากาศชื้น หรือไม่มีแสงแดด

มีหลักง่ายๆ ว่า เมื่ออาบน้ำแล้วต้องมีแสงแดดให้ฟึ่ง มิฉะนั้นไก่จะเสียสุขภาพ เป็นหวัดได้ง่าย ในฤดูหนาวอาบน้ำได้แต่ควรรองแดดกลับประมาณ ๙.๐๐ น. ก่อน อย่างไรก็ตามถ้าเห็นว่าวันใดอากาศหนาวจัด แม้จะมีแสงแดด ก็ควรงดการอาบน้ำเสีย

การกราดแดด หรือปล่อยแดด

วัตถุประสงค์

การกราดแดด จะต้องทำควบคู่กับการกราดน้ำ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งทนทานให้กับร่างกายอีกทางหนึ่ง ช่วยควบคุมน้ำหนัก ทำให้ไก่คุ้นเคยกับความเหนื่อย ไก่หนุ่มหรือไก่ออกชนนั้น หากไม่ผ่านการกราดแดดดีพอ กำลังจะไม่อยู่ตัว เวลาตีกำลังจะตก ทำให้แพ้หรือเสียไก่ได้ง่าย

วิธีการ

การกราดแดด นำไก่ที่ผ่านการกราดน้ำแล้ว ครอบลूमไว้กลางแจ้งที่มีแดดส่องถึง กระว่าไก่แสดงอาการหอบ อ้าปาก หรือปีกยก ก็ข้ายนำเข้าร่มได้ พวกไก่หนุ่ม ๆ ไม่ควรให้หอบมากเกินไป เพราะร่างกายยังไม่เคยชิน กราดแดดพอแค่ขนแห้งก็พอ ส่วนไก่แก่หรือเจนสังเวียน ใช้เวลานานได้ การกราดแดดจำเป็นต้องทำต่อเนื่อง จนกระทั่งก่อนถึงวันลงสังเวียนประมาณ ๓ วัน จึงหยุดเพื่อให้ไก่ได้พักเต็มที่ การกราดน้ำกราดแดด มีสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ไก่มีอุณหภูมิในร่างกายสูงกว่าคน ต้องให้น้ำเปียกทั้งตัว เพื่อจะได้ป้องกันความร้อนให้ระบาย ความร้อนออกได้ง่าย ไก่จะไม่เหนื่อยหอบ ถ้าไก่อ่อนจัดตัวแห้งเหนื่อยหอบ ความร้อนสูงมากจะเป็นอันตรายต่อดั๊กไก่ ไก่อาจเจ็บตัวหรือพิการจนถึงตายได้ ที่เขานำมาใช้เรียกกันในภาษาคนว่า ร้อนดับแตกตายก็มาจากไก่อันเอง จึงต้องให้น้ำเปียกทั่ว และพักจนหายหอบ จึงจะไม่เป็นอันตราย

เทคนิคการจับไก่และอุ้มไก่

เวลาจับไก่ต้องนั่งลงใกล้ ๆ สุ่มไก่ ให้ไก่เห็นและรู้ตัวก่อน ค่อย ๆ เปิดสุ่ม เอื้อมมือค่อย ๆ ไปแตะซ่อนหน้าอก ถ้าไก่หนีไม่ยอมให้จับ ก็ปิดสุ่มก่อน ค่อยเปิดสุ่มเริ่มต้นจับใหม่ ไก่จะเริ่มให้จับ เวลาจับต้องไม่ดึงหางไก่ จะทำให้ไก่กลัว เปรี้ยวและขีด เลี้ยงเชื่องยากถ้าไก่ถูกปล่อยอยู่ในเล้าหรือในที่กว้าง ๆ ให้ค่อย ๆ นั่งลง ทางมือสองข้างโอบล้อมไก่ ตอนให้มาเข้ามือแล้วซ่อนหน้าอกจับ อย่าดึงหาง

การอุ้มไก่ จะใช้มือหนึ่งซ่อนใต้อก อีกมือหนึ่งกดไก่ประคองไว้จะทำให้ไก่ไม่กลัวตก มั่นใจ จะไม่ดิ้น ไก่จะรู้สึกไวใจเจ้าของและเชื่องเร็ว

การพักผ่อน

การให้ไก่ชนได้รับการพักผ่อน หลังจากการออกกำลังกายหรือจากการต่อสู้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ไก่ที่ได้รับการพักผ่อนดีถูกหลัก จะมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง ร่างกายแข็งแกร่ง พร้อมทั้งจะเข้าต่อสู้ได้เสมอ ถ้าเปรียบกับนักมวยก็คือ มีร่างกายฟิตพร้อมที่จะเข้าชิงชัยได้ทุกเวลานั่นเอง

การพักผ่อนช่วงเลี้ยงออกแข่ง

ให้นำไก่พักผ่อนบริเวณลือคปล่อยไก่ขนาดกว้าง ๑ เมตร ยาว ๔ เมตร ด้านข้างเล้า (ในร่ม) ให้ไก่ได้เดินผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และห้ามคนแปลกหน้าเดินเข้าใกล้บริเวณดังกล่าว ป้องกันไก่ตื่นตกใจ

การพักผ่อนหลังจากแข่งมา

หลังจากแข่งขันเสร็จและออกกำลังอย่างหนักมาแล้ว กล้ามเนื้อประสาททุกส่วนต้องการพักผ่อนเพื่อให้กล้ามเนื้อคลายตัวประสาทลดความเคร่งเครียดลง ช่วงนี้อ่าให้ได้ออกแรง ออกกำลัง เช่น กระโดดวิ่งเต้น หรือใช้พลังงานทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ได้ไต่อยู่เฉยๆ อยู่นิ่งๆ หรือนอนหลับ โดยครอบคลุมไว้ในแล้ว จนกว่ากำลังจะกลับฟื้นคืนมาอย่างเดิม เวลากลางคืน ขณะไถ่นอนพักผ่อน อย่าให้มีแสงสว่าง ถ้ามีให้ใช้ผ้าบังกรงหรือส่มไม่ให้แสงสว่างส่องเข้าไปถึงตัวไถ่

วิธีให้น้ำไถ่ขณะกำลังชน

การใช้น้ำไถ่เป็นสิ่งจำเป็นในการชนไถ่เป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าท่านให้น้ำไถ่ไม่เป็นเอาไถ่ไปชนโอกาสแพ้มีมาก มีอน้ำเท่านั้นเป็นผู้ชี้ชะตาไถ่ของท่าน เพราะฉะนั้นท่านต้องเป็นคนให้น้ำไถ่เก่งๆ จึงจะสู้เขาได้ .

วิธีให้น้ำไถ่ก่อนชน

ท่านต้องให้ผ้ามุงบาง ๆ ชุบน้ำเช็ดตัวให้ทั่วตัวทุกเส้นขน แต่อย่าให้เปียก (เพราะเปียกเป็นอุปสรรคสำคัญในการต่อสู้) แล้วเช็ดให้แห้ง ให้กินข้าวสุก จนอิ่มแล้วปล่อยไถ่ให้เดินเพื่อจะได้ขยายตัว และแต่งตัวเรียบร้อยแล้วนำไถ่เข้าชน

พทหมดยกที่ 1

เอาผ้าชุบน้ำเช็ดหน้าอก และใต้ปีกเสียก่อนจึงค่อยเช็ดตามตัวให้ทั่ว แล้วตรวจบาดแผลตามทั่ว ตามตัวว่ามี ผิดปกติหรือเปล่า ตรวจดูตา ตรวจดูปากให้เรียบร้อย ถ้าปากฮ้อย ก็เตรียมผูก ถ้าตาหรือที่ควรเสียดตา หรือถ่างตา เสร็จเรียบร้อยแล้วให้กินข้าวสุกที่บดไว้ ประมาณ 3 - 4 ก้อน แต่งกวาแซ่หน้ามะพร้าวอ่อน พอให้อิ่มแล้วเอาไถ่นอน ๆ ประมาณ 5 นาที หลังจากนอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว เอากระบืออ่นมาเช็ดตามตัว ตามหน้าแข้ง ขาให้ทั่วบริเวณที่ถูกตี แล้วปล่อยไถ่ให้เดิน และให้ไถ่ถ่ายออกมาเพื่อจะได้ให้ตัวเบา (ยกต่อไปก็ทำเหมือนยกที่ 1 จนกว่าจะแพ้ ชนะกัน)

วิธีรักษาพยาบาลหลังจากไถ่ชนแล้ว

ตามปกติไถ่ที่ชนมาแล้วจะมีบาดแผลเล็กน้อยแล้วแต่กำหนดเวลาการต่อสู้ บางตัวก็ชนะเร็ว บางตัวก็ชนะช้า บาดแผลก็มีมาก เวลาชนเสร็จแล้วควรใช้เพนนิซิลิน อย่างเป็นหลอดทาตามหน้าให้ทั่ว เพื่อไม่ให้หน้าตึง อย่าใช้ขมิ้นเป็นอันตราย ถ้าบาดแผลมากจริงควรใช้ยาพวกสเดบิโตมัยซิน หรือฉีดยาเทอรามัยซิน หรือจะให้กินยาเต็ดตราไซคลินก็ได้ วันละ 1 เม็ด ตอนเย็น ประการสำคัญ อย่าให้ทับตัวเมื่อยเป็นอันตราย หลังจาก 1 เดือนไปแล้วให้ทับได้